

Iturria: *Fábulas en dialecto vizcaino*, Juan Mateo Zabala (Angel Zelaietaren edizioa).
Euskal Editoreen Elkarte, 1987.

Klasikoen Gordailuan:
<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/Z/ZabalaAlegiak.htm>

FÁBULAS EN DIALECTO VIZCAINO

Juan Mateo Zabala

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

BERBA-AURREKOA

Zeinbat gauza egiten dituzan gizonak asko asko uste ez ebazanak! Nok esango eustan neuri ipuin-giñan egingo nebala? Nik beintzat ez neuntsan sinistuko asko, niretzat nengoalako eze etzala ori ez ene bururako, ez ene bizi-modurako. Alan da guzti makal-aldi baten, beste gauzatarako ez nintzanean prestu, eta oean besteetan baño astiroago egon bear izaten nebanean, ene atsegin garrirako uste ez neban eginen oneri eutsi ta ekin neuntsan, eta neureak geienak orduantxe eginak dira.

Bein nagusiena egin ezker, eta esan daroagun legez, lanari zaia kendu ezker, erraz izaten da zerbait geiago aziten: eta gero eginai esku-aldi batzuk emotea zorra legez artu doa. Bada nik bere besteak erabili oi daben bidetik eztot urten eta bigun-aldia ezker, bat edo beste egin dot, eta onek eta lengoak leundu, ta apaindu, eta eskuak emon deustezan iñorenak Bizkai-koratu: baita onenbestegaz osotu ta biribildu dira orain argitara ateratzen dodazan ipuin mamintsu on onek.

Egia da guztiak bere esku bete baxen ezireala; eta ezin izan bere, jolas-garriztat, eta tarte-garriztat egiteko au artu dodan ezker, ta ez sailltzat, ez eguneko lantzat. Ogeta bat dira neureak ta amabi besteena, eta bitzuok alkar jota ogeta amairu guztiak, onei aurretik ganetu jakez Euskaldunen alabantzaak, eztakit norenak eta atzetik Perugaz Joanen arteko berbeta eder erakutsi andikoa, D. Vicenta Antonia Mogel.

Baakit nik geure euskaldunak ipuinzaleak direala. Gogoan dot oraindo zelan umetan entzun geroazan aoa zabalik, eta adurra erigula, Peru ta Mariaren ipuin sustraibaakoak. Oraingo onek dira sustrai andikoak, mamiñ ederrekoak, eta on ta onura zabalekoak. Alan balira geiago.

Nik gura neunkeana da ze, oneetatik bidea artuta, edo ainbagakoan, nik baño buru, gatz, asti ta gogo ohea daukanen batek geiago ta ederra-goak egin balegiz. Baita, zer dakigu izango bada? Au baño gatxagorik ikusi da mundu zabalean. Eta iñok uste baleuke eze zer-egin au deungea dala, edo bai beintzat adinona ta alperrena, irakurri begi Ebanjelio santuan amar donzelleen irudia, Erregegaz errenteru gaitoen artekoarena,

bearginak maztuira eroan ebazan ugazabarena, eta beste an dagozan ainbeste, eta gero esango deust.

Bitartean barriz irakurri egizuz ta egikezuz ipuin on oneek: eta alan baderitzazu buruz artu; eta zeuretzat eta besteentzat asko ikasiko dozu zer zelan egin bear dan. Eurak dagoz berba neurtuetan, eta neurri labur-luze, ta gera-aldi era askotakoetan: eta onelangoak izan daroe berezko gatza, gazigarria ta uia, gogoa joteko, begizkoa egiteko ta errazago oratu ta erantsiteko.

SARREREA

Bizkaiko errietan
 gara euskaldunak
 egin daiguzan bada
 euskeraz bersoak.
 Ez dogu euskaldunak
 erdera bearrik,
 bersoak iminteko
 ondo apaindurik.
 Euskeraz kantateko
 prest nago ni beti,
 Bizkaitarren legea
 ez galtzea-gaitik.
 Ezin itzi giñaike
 Bizkaiko lurean
 euskeraz kantatzea
 ondo jakunean.

ANTXINAKO EUSKALDUNEN ALABANTZAK

Jaunaren lege ona
euskeran da sendo
Adaneganik ona
garbi eta ondo.
Gorde izan da beti
garbiro fedea
baita geure legeak
eta berbeitea.
Erbestetar gaistoak
nai eukezan galdu
euskaldunak eztabe
bururik makurtu.
Beste erri askotan
jaretxi arren au
eztau inos guretan
kanpokoak agintau.
Alperrik gura eban
Anibal andiak
ezer-ez-etan euki
geure euskaldunak.
Beste gaztelu baga
euren besoetan
koldarturik lotu zan
ta ondo benetan.
Nun, nun dozu indarrak
Anibal artoa?
Zer otzitu izan dok
enkarren beroa?
Martizdi azkarrakaz
burukatu baaz
ator bildur bagarik
gudatuten geugaz.
Erromatarrak eurak
datoz axeturik
zapaltzeko usteaz

alde au bertatik;
baia doaz igesi
ondo lotsaturik,
esku bete gizonen
arpegi emonik.
Augusto Errromako
Enperadoreak
nai ebazan menpetu
euskaldun zagaia;
baia oneek galtzarrai
erruz eraginik
iges arazo eutsen
euren mugeetatik.
Andi egin ebazan
Errroma zendoak
guretarren biotzak
bai eta besoak.
Ez dau geiago gura
oneekaz gerrarik:
bake-opaka dago
ta gogo gogotik.
Oktabianok bada
ondo ezagutu
gere azkartasuna
eta eban autu
bakea eskintzea
baster txiki oni,
beragaz izateko
adiskide beti
Etzirean amaitu
onekaz bakarrik
gure arerioak
datoz erbesterik.
Godoak gura leukez
geureak menpetu:
Mauru zikinak bardin
danak azpiratu.
Zer egin lekikio
ainbeste jenteri?

Euskaldunak bakarrik,
 zelan eurai jarki?
 Orregaitiño bere
 ez dago bildurrik
 basamendi onetan
 ondo atundurik.
 Gizon bakotzak dauko
 bere gaztelua
 beragaz daukalako
 biotz indartsua;
 Erbestetar guztiak
 urrun uxaturik
 itxi eben erria
 burua jasorik.
 Zegaitik deritxazu
 ainbeste neke lan
 euskaldunen artean
 beti artu joian?
 Gordetarren zintzoro
 Jaunaren fedea
 gure lege garbiak
 geure euskerea.
 Erroma bildurgarri
 fede bagakoak
 nai euskuzan ekarri
 guzur Jaungoikoak,
 ezarri buztarria
 geure idunetan
 euskera ta legeak
 galdu basarteetan.
 Geure asaba onak
 gauzak igarririk
 iñox beetu ez eutsen
 besteri bururik.
 Alkar ondo arturik
 diño: «Lenago
 ondatu ta il danok
 azpiratu baño».
 Geure ezaugarria

lentzan Lauburua
 orain esaten jako
 Kurutze santua.
 Ixurtzen zan odola
 au ez galtzearren:
 au jagonik, zirean
 guztiak gordeten.
 Eztogu, euskaldunak,
 lengoen fedea?
 Aen euskera laua
 et'aren legea?
 Zer: emetu al dira
 gutarren biotzak?
 Baita askok berbetan
 dirudie motzak?
 Gure asaba zarrak
 biztu al baleitez
 semetzat ezagutu
 naiko ez gindukez:
 ez lotsaz artu naiko
 gindukez umetzat
 ez badoguz jarraitzen
 guk euren oñotzak.
 Ea baa euskaldunak
 azkortu gaitean:
 gabiltzan beti zuzen
 ta sendo fedean.
 Geure bizierrea
 aztertu bagarik
 ez dogu ikusiko
 iñox egun onik.
 Ez alean guk galdu
 erriko legea,
 eta antxinatik, dogun
 geure euskerea.
 Gogoan beti euki
 lenengotik ona
 sartu ez dala arrotzik
 agintetan ona.

IPUIÑEN AURREKO JAKIN-BEARRA

Eguno eztabe
abere mutuak
ta piztia uzuak
egin berbarik bapere.

Diñogu dabela
au eta au esan
erakusteko orlan
geuk egin bear doguna.

IPUIN ONAK LENENGOA

**Ama-alaba, kardantxillo eder kantaria
miruak ilten ikusiak**

Kardantxilloa, emea abian
egokanean berotzen
arrautzatxuak bera galian
aurreko zugatzto baten
kanta ta kanta
dago, eztanda
egin bearrez soñutzen.

Aintzan ederra luma nabarrez
ta ori-gorri guztikoz
ze ama alabak ao zabalez
ari begira dagokoz
euren zentzunak
agan etxunak
dituez pozaren gozoz.

Amak neskari: Poxo maitea,
eztanzun aren soñua?
zoragarria aren samea
zoragarria kantua.
Ai ze polita
geuk ikusi ta
jantzunagun txoritxua!

Ai ze polita! darauntso amari
neskatxi orrek urturik.
Ai ze ederra! Ezin geuk ari
esku-ezarri, ta arturik
eroon gurera
an eukitera
kaiola baten sarturik!

Egozan alan ama-alabak
 ero ero txoriagaz
 barriz onetan miru izalak
 zerutik jatzirik egaz
 zart txoriari
 erpak ezarri
 ta dau igesten beragaz.

Eztituz ainbat gauzak baltztutzen
 gau ilunaren iluntzak,
 zein da miruak dituz iluntzen
 ama-alaben biotzak
 kendurik ari
 txoritxuari
 ederra, sama, bizitzak.

Ta guztiz bere neskak damuaz
 beren berengi neskak damuaz
 ez eban, ez, asko bear,
 antxe egiteko txoienagaz
 taska taska negar negar
 begi bereak
 urez beteak
 damuz biotza samur lar.

Amak orduan ondo esanezka
 dirautsa bete betean:
 Aikon, ementxe garbiro, neska,
 emengo poza zer donan:
 orain bizirik
 puntuako ilik
 gozoak ala parean.

BIGARREN IPUIÑA

Zaldi artoa ta asto apala

Zaldi artoa bitxiz ta zirarrez
 tint apaindua jabea ganean
 eukala joian ibilte galantez
 bere bidean.

Onen betea daroa burua,
 baita an dago buru eretxia
 ze zabal dala... datorko estua
 bide guztia

Astoa barriz azur uts, goseti,
 buruz beerarik arrañen azpian
 etorren geldu aurreko bideti
 bere andiran.

Zaldito putzak buru jagiagaz
 irrintz eginik zearka begira
 bete betean ta abrigu txarragaz
 dirautsa: Jira.

Asto ikuski ta lotsa baakoa
 niri bidean ez egin aldera?
 Bada ostikoz... ken laster: ken: oa
 bide munera.

Asto gaixoak bildurraren nekez
 daki ez nor dan ta konor guztiak
 joanik daukaz jo baleuan legez
 oñaztarriak.

Zan andik ara bularrez idigi
 zaldia, eta Jaunak satz-lorreatan
 galdu zalako apaiñak edeki
 ta agindu eban.

LAUGARREN IPUIÑA

Azuarra ta luki miñ-artua

Bein azeria
 plaust jausi zan
 sasi ganetik
 egitean.
 Jausteko orduan
 eutsan eutsi
 ango azuar
 gogor bati.
 Ta miñ arturik
 biraoka
 asi zan, asi,
 Kristok oba.
 Zein azan gaisto,
 zital txarra!
 Bere esturan
 ire eskua.
 Ta bein eskatu
 jakanari
 euk, txar, urratu
 ta erazi.
 Arren ta nillak
 orain, beti
 eroongo al abe
 an ta guzti.
 Arantzak barriz
 bake batez
 erantzun deutse
 berba onez:
 Ez, ez arrenik
 niri egin:
 ik dok errua
 ein baiak min.

Ik aitu bear
 endun ondo
 nori oratu
 ez jausteko.

Onik ezingo
 bategana
 baoa, ona
 eskatzera.
 Nok dok errua
 ezpada euk?
 Ezer errurik
 ez jaukat neuk...

BOSTKARREN IPUIÑA

Ugazab'andra eragin-gillegia,
eta neskatilla otsein ollar-iltzallak

Etxe bateko andrea
zan bada guztiz kirmena
begiratua ta mena:
berba baten egillea.
Erabillen ak etxea
larregiz ondo aitua:
bearrean tzan urtua:
eta otseinak lanerako
ollarrak jo ordurako
egiten eutsen oiua.
Neskatillak gogaiturik
orren gox jagi bearrez
diño e erdi asarrez

Zer, ta loa erditurik
ta bein ez bein osoturik
beti geuk jagi bearko?
Au ta, nok aturetako?
Ez bada: guzurra, abarra;
ilgo jonagu ollarra
bai, bai geure bakerako:
Esan ta egin, ilten dabe
ta iñok ez igarteko
luki gaistoa jateko
egingo jakala jabe
zabalduta, ollar gabe
andra ori da gelditu

Neskak pozak artu ditu
lo ta lo egitekoan.
Alperrik neskek: sasoan
andrea oi don igitu.

Ugazab'andreak bada
zelan eztaukan ollarrrik
amaiketan bagarik
ta goixago bear bada:
Mari, diño, ta txagada
ordu da: ea ta jagi
nagi zagoze, ta nagi,
al zagoze izerditan?
Dei eginda, lau orritan
jagiko bearko don, Mari.

Aror bada otseintxuak
on ekarri bearrea
buruari, kaltepean
parau dituez buruak.

Zeinbati onrak, diruak
osasuna izateko
eginak! ai! okerreko
guztiak deutsez lortuak!
Zuk gazatxu arazuak
munduan ondo egoteko.

SEIGARREN IPUIÑA

Andra alarguna ta ollo arrautzagillea

Andra alargunak eban
 zorionez etxean
 ollo arrautzaria;
 ta zan ikusgarria
 egunoro ifintea
 utsik baga arrautzea.
 Diño bere artean:
 Emon jeutxaadanean
 aldi batez artoa,
 arrautza egunekoa
 beti jeustak egiten.
 Zer, bada, eroaten
 baieutsaat nik bi bider?
 Arrautz bat ez dok ezer
 emonik jan aldi bi:
 egingo bere nok ni
 andi tzar biren jabe.
 Zelan bada ez jauek
 asmatu onangorik?
 Alan ero erorik
 gizendu zan olloa
 ta arrautza batekoa
 alpertu zan guztia.
*Beti izan da egia
 geiegi billatzea
 utsean geratzea.*

ZAZPIGARREN IPUIÑA

Arraintzalle uste utsetakoak

Arraintzalle zintzoak
 ibaian traña
 ezarri ebenean
 artzen arraña
 pozez alkarri:
 behar dogu, zirautsen,
 beteta ekarri.
 Aldi zanean gero
 saare leuna
 atera gura dabe
 dago astuna.
 Au poz zoroak
 bir milla arrain baebela
 ta igaroak.

Diño: Ei gazteak
 gaur bai dirua
 zorionez joagu
 ziur artua!
 Gaur zagiari
 ekin bear jeutsaagu.
 O pozkalari!
 Datoz geldu munerantz
 ta ondo pozik
 bear lanak eginik
 gogo gogotik.
 Mutilak, ea,
 lanak jakak dirua
 onek besteak.

Asten da agertuten
 geure sarea
 agertu da erdia
 urten bestea.

Baita? arrañak?
 oneek uretan, eta
 arri bat trañak.
 An tzan iluntasuna
 biotz zauria
 eta pozez len tzana
 orain jausia
 ozta berbarik
 egin gura ei eutsen
 bat besteari.

Eztakutsu onetan,
 ene semea,
 munduaren egina
 ta guzurtea?
 Asko agindu
 ta barriz emotean
 labur gelditu.
 Jainkoa da bakarrik
 esanekoa
 bein agindu dabena
 a emongoa.
 Beste guztiak
 urre-mendiak esan
 emon arrak.

ZORTZIGARREN IPUIÑA

Erbi bizitzeaz gogaituak ta ugaraxioak

Erbi batzuk baten
 eginik batzarra:
 ai, bada, ziñoen,
 geure zori txarra
 geu beti bildurrez
 beti geu ikara
 bein ez gaituk bake onez.

Orrelan, nor bizi
 onen bake galduz?
 gizonak bateti
 lakioz eta suz:
 txakurrak ausika
 atzean jarraituz
 otso, lukiak geu ilka.

Alan ibilteko
 oba joagu il
 t'azken emoteko
 neke ain ugaril
 ta ain gogor ganera
 jatorkuanari
 geu ta lanak uretara.

Esan ta egin doaz
 urari emoten
 buruak, itoaz,
 nekeak itoten.
 Munera aik eldu
 t'ugaraxioak
 an, plast, zirean muxatu.

Auxe ikusirik
 diño: gazteak
 ez gozak bakarrik
 gu nekepekoak.
 Gaioazan alon,
 atzera: ta lanik
 baioagu, egon, egon.

*Nekepean danak
 obeto danari
 aitu, eta lanak
 eiten jakoz aji;
 barriz begiratu
 txartoagoari
 damuak dira laburtu.*

BEDERATZIGARREN IPUIÑA

Agure gogaitua ta balbe txarra

Agureak
 ozta ozta
 eroian egur-sorta:
 ta nekeak
 erasota
 diño: ai, eriotza.

Non, non ago?
 ator laster
 gaixo au eroaten
 nik gurago
 joat, eder,
 il bere bizi baxen.

Ar'or bertan
 balbe txarra
 bere begi aurrean
 imini zan
 ta dirautsa
 zer gurok nik jaiadan?

Ez besterik,
 zarrak larriz,
 ezpada jasotea
 au lurretik:
 gero barriz
 aurretik eu kentzea.

*Zeinbat zeinbat
 biraogilla
 artzen dituz ipuiñak!
 kalteren bat
 eskatuta,
 badatos, an, negarrak.*

AMARGARREN IPUIÑA

Asto iru jabe bata baño bestea deungoak izana

Astoak eban jabetzat
 atxulari esku-etsia
 ta eguneko janaria
 urri da astoarentzat.
 Nai leuke onek beretzat
 jango dabena ugari
 baia geure atxurlari
 orrek ezteutso emoten:
 ta orregaitik eroaten
 dau gosea ondo sarri.
 Ai, ai, diño ugazabak
 naiaukak beti ni gosez
 asazkaldi on bat pozez,
 niri nox elduko jadak?

Ai ta ene gosekadak!
 Nik janez au bajoat
 laster egin bear joat
 emengo egotaldia.
 Jabe esku-ugaria,
 nik bein izango etxoat?

Gero jabeak, salduten
 deutso lapiko-ginari.
 Au barriz zan emolari
 txarra: eta ez da urten
 lazeritik, ez kenduten
 astoak gose bizia
 bestetik ortuaria
 iños ostu eroiana,
 eztauko, ez, orain jana
 ezta aza baten orria.
 Orregaitik astotxua

ebilen beti ta beti
 nos onen agindupeti
 aterakoan burua
 ta ez bizi ain artua.

Salduten dau zorionez
 edo obeto adinonez
 ta, zelango jabeari?
 Narrugin atsituari
 nor ilgo eztan emonez.
 Narru gordinen azpian
 edo ondurikoen pean
 egunean egunean
 dabil joan etorrian
 gosez edo jan gitxian:
 ta bildurrez dagoala
 nos berari bere azala
 kenduko deustan bizirik:
 orregaitik erdi ilik
 ta ikaraz bizi dala.

Gerora, au esan eban
 kontu onak aterarik,
 ez beste ugazabarik:
 ze banajoak onelan
 txar bat itzi banajeban,
 besteagaz nok deungago.

*Bakotxa txit ondo dago
 Jaunak jarriko tokian
 agan burua itzian
 izango dau obeago.*

AMAIKAGARREN IPUIÑA

Gizon esku-etsi lanez betea ta adiskide esan onekoa

Gizon batek eukazan
 gauza guztiak
 salduta, egin eban
 urre-opil bat:
 ta lur azpian
 sartu eban opila
 ortu erdian.
 Egunean ta egun
 joian zikotza
 ikusten ondasuna
 edo biotza.
 Zeinbat apatxu
 emoten deutsan ari!
 gero estaldu.
 Leiotik dakus batek
 zelan urrea
 darabilen gizonak
 sartu ta atera.
 Eta gau baten
 kentzen deutso kutuna
 ta eroaten.
 Oi legez gox goxetik
 biaraumean
 artu nai dau lurpetik
 esku artean.
 Damu gorria!
 dakus ostu deutsela
 opil oria.
 O zeinbat negar garratz!
 zeinbat aiari!
 zeinbat garbai eskerga!
 ta, zeinbat larri!
 Ez dauka onik:
 ez jan, ez edan daike,

eta ez lorik.
 Onelan dabilela
 igarten deutso
 lagunak naibagea
 eta dirautso:
 Zer dok, gizona,
 ain ilun ibilteko
 lengotik ona?
 Zabaltzen deutsa onek
 bere biotza
 bai esan bere, daben
 damu mingotza
 Agertu urrea
 edo il nok damuak
 adiskidea.
 Zer, dirautso lagunak,
 au dok gustia?
 Artu arri bat eta
 egik opila.
 Sartu lurpean
 ainbat egingo deua
 zein da besteak.

*Zekentzarren kaltea
 onetan dago,
 izan gauza, ez izan
 beti deungaro.
 Izanda, lana;
 galdurik, damu; ta ez
 bein ondo dana.*

AMABIGARREN IPUIÑA

Olo soñularia ta lapurrak

Etxe baten lapurrak dira sartu,
 gura dituez basterrak aratu
 goi goitik eta bera.
 Gero bere ez dabe ezer atera;
 ollar zar bat bai, ze izakaria!
 baia lapurrentzat ona guztia.
 Artu jaiagun au geure ederra,
 gangargorri, panpar, buru arroa
 lumati, alltsu, lodi, mardo,
 guretzat izango dok, gaur eperra.
 Gaur bai gure esteguak!
 Alan diño lapur txantxa-gurak.
 Beeroen ollar zarra iltera
 lapikoan egozten imintera.
 Emon eutsan ollarrak negarrari
 biotza biguntzeko lapurrari.
 Zetako nozue ni? O gizonak!
 ezpadodaz aragi samur onak?
 Guztia dalperrean
 lapurrak ez dau errukirik arean.
 Ollarrak ekin ta ekin berbera.
 Zetako naroazue neu iltera?
 Artu baninduzue ollaskotan
 samur izango nintzan jatekotan.
 Il bedi ollasko bigun gozoa:
 ollar zarra, ze jateko zozoa!
 Nakutsue zarturik,
 gogor, gauza-eza eta zaildurik.
 Ez naz bizi neu iñoren kaltean.
 Orduak iragartuten gabeen.
 Bizi nazala banaz zerbaitako;
 ilten banozue ez ezetako.
 Neure soñua da txito artua
 ta iratzartzeko loak artua.

Eginaren bizarra!
 gangar andiagaz az gangarra.
 Emon dok ilteko erabagia
 idun ori izateko ebagia.
 Dozala gizonak iratzartuten,
 jagi jitezan gabaz soñututen?
 Ori barriz, lapurren aurrean?
 Galdua az gaur geure batzarrean
 orretantxe jagok gure kaltea
 t'iretzat, eroa, orain iltea.
*Gaistogilleak eztaun nai argirik
 ezta bere izatea ezanna:
 okerrerako gura dau iluma,
 ta ez eukitea ekuularirik.*

AMAIRUGARREN IPUIÑA

Azeri mats-gurea

Lukia baten joan zan mastuira
 egozanean dingilizka mordak
 aitu ezkeroko diño: ai, begira
 eta, ze onak!

Oraingo onetan, beintzat bear joat
 ase ta bete nik sabel gosea
 O ze eguna, ene mats-mordoak
 gaur bai neurea!

Abiadu da. Gero nondik nora
 ekingo deutzan mats aek jateko:
 oraingo saltuka egiten dau gora
 aoa artzeko.

Gero atzeko oin bien ganean
 zutunik jarri ta agaitik atxina
 igo nai leuke, zer da azkenean
 ak ez egina?

Bein eginari gitxi eretxirik
 beste askotan abantetan jako
 indarrak, putzak barriro usturik
 arrapetako.

Gutziz alperrik izan tzan, orrenbat
 eze egin-alak, ta ezin eginak
 emen ezkeroko, ezta ez lakain bat
 ostu aginak.

Ostean gero gure lukitsuak
 matsai begira epe dollorrean:
 ez dozak gauza, ez dozak elduak:
 esaten eban.

*Berein onango gizonen artean!
 zerbaitegaitik buruak urratu,
 al dana egin ta ezin dabenean
 atxakiatu.*

AMALAU GARREN IPUIÑA

Katu ariman bildur-egiak

Katu bik
ja janik,
burruntziko olloa
diñoa
ea ete
daben jango burdiña.

Baleie?
ez dabe:
bildur arima gauzan.

*Zeimbatek
ez joek
gauzak ebaten alan?*

AMABOST KARREN IPUIÑA

Otso gaixotua ta ardi askojakina

Otsoa dabil basoetan
basterrak guztiak galduten,
emen ostu bestean ilten
jausi da txakurren ortzetan:
Eta aginka ebagirik
itziten dabee gaistoak
galdurik bere lau zankoak
baia orregaitik bizirik
Egun ta egun zerbait da ondu
ta estututen dau goseak:
ezteutso emoten eizeak
ta berarragaz ez atondu.
Ardi bat dabil antxe jaten
ator ona dirauts'otsoak,
erruki bear dok gaixoak.
Ekardak ura ontzi baten.
Ura nai dok nik ekartea?
dirautso urtento ardiak,
ez arabil eu egarriak;
gosea dok, luki, gosea.
Gura eunke malmutz,
garbitu polito polito zintzurra,
ta atarako neure azurra
ire aginetan apurtu.
Arinik ezin doanean
asmadu dok ire egarria
eta azala errukarria
guzur utsa daukak miñean.
Ilgo al az, il, ortxe bertan
asko-jakin, txar, artosoa.

Ez natxak ni orren zoroa,
jausteko eure aginetan.

*Bai: bakotxak gordeburua
gaisto deunga guztietatik,
ta euren berba leunetatik
izan ezdedintzat galdua.*

AMASEIGARREN IPUIÑA

Madrilgo itsu barri zabaltzaillak

Zan une baten gerra tin itzal bat
Españarrakaz Frantzesen artean
ta ilten eben gizon makina bat
alkartutean.

Izan tzan bada gere malpekadu,
Irun aldean ataka eskergea:
biok il asko baita asko galdu
batak bestea.

Madrilgo kale, plaza, basterretan
ebiltzan gero bertako itsuak
paperak saltzen eta zabaletan
geuk eginduak.

Dedarrez bada eta turrunt zarrai
ots eraginik, ziñoen itsuak:
Bai: Españarrak deutsez Frantziarrai
eio buruak.

Bagilearen ogei garrenean
or Irunetik zertxubait arago
bitzuok ekin eusten, geu ginean
izan geiago.

Lau milla gizon lurrean etxunik
gelditu jakez eta bost millari
oratu deutse gureak eta artunik
onantz ekarri.

Bertan egoan gizon azartuak
dirautso: Itsu, eta guretarik
zeinbat il dozak? ta , zeinbat artuak?
Arren esagik.

Erantzun eutsan geure itsu orrek:
ori Madrilen eztok esan bear
Parisko itsuak ebatziko joek
artez, nai zeat.

*Zerbait egiten gaituezan berbak
or darabilguz beti gora bera;
barriz txikitzen gaituen besteak
ez bein atera.*

AMAZAZPIGARREN IPUIÑA

Osagilla, gaixoa il ezkerro erremedioa esan ebana

Medikuak
diño bada
il tzan gaixoa gaitik
au odolak
aterata,
etzan ilgo onetatik.
Badarantzu
an dagoan
batek: Au lenagotik
zuk agindu
bazenduan
ori zan ondo eiñik.

*Astoari
garagarra
il ezkerro ondotik,
biñari
zarra zarra
jaten emon bearrik.*

AMAZORTZIGARREN IPUIÑA

Gizon parrasta ta gizon jakina

Gizon parrastak esaten
 ebazan farfulleriak
 pitean bein, eta aziak:
 Madrilen nik egun baten
 jente guztizko errematen
 ta Erregeren aurrean
 amar bat kana luzean
 saltutu, ta andi txikiak
 ikaraturik guztiak
 antxe gelditu zirean.
 Zezen bateri Gaztelan
 adar batetik eutsirik
 bildots bat legez geldirik
 plaz'erdian euki neban.
 Katamotzak egit'eban
 Kataluñan kalte lartxu.
 Mendiz mendi banoatsu:
 ta zapotzetik artua
 dakart errirauzua
 baita an ito panpartsu.
 Arrabetean zabalik
 ao guztia dabela
 eta adurra dariela
 begiai eragin baarik
 arriturik, ikararik
 dagoz jenteak entzuten,
 ta barriak itanduten.
 Besteari ez nagitu:
 ta alkarren atzean ditu
 berbak irabiotuten.
 An egozanen artean
 bat zan nonbait argiago
 baita zerbait urtenago.
 Eta guztien aurrean

dirautsa onez onean
 ta zintzo urrengo itzak:
 Adiskidea, egizak
 emen diñokan gauz'orreek
 eta nik ta beste oneek
 eu artuko augu aintzat.

Zeinbateri onenbeste
 esan leikion egiaz
 buruak parraskeriaz
 egin andi naiko beste.
 Egin joat au ta beste.
 Ain uritan ene aldian.
 Orain barriz? Gure errian?
 Epelak, ta gauza ezak.
 Egizak emen: ta ezertzat
 artuko aut ikusian.

EMERETZIGARREN IPUIÑA

Aztu, besteen gauzeen igarlaria, ta bereetan itsua

Aztu guzurra
 kartak eio
 ta ebagirik
 daragoio.
 Oni ta ari
 igarriten
 zer zer etorri
 bear jaken
 dirautsa Atalgo
 mutilari:
 I ezkonduko
 az iñondi
 neska aberats
 zintzoagaz
 lau milla dukat
 jaukaanagaz.
 Aganik barriz
 bost ume eder
 izango dozak
 eztok ezer!
 Itxas-aldeko
 andreari:
 Ez bildur izan
 senarrenik.
 Bost ille barru
 zeur'alboan
 izango dozu
 oniñoan.
 Aurtemin jatzun
 Habanatik
 urten ta dator
 aberatsik,

Onik onean
 bere neska
 larri datorko:
 Ai andrea
 gure etxea
 suak artu dau
 sugatetik
 gara galdu.

Aztuak dana
 arriturik
 negarrez diño
 ta gogotik:
 Ene mamarra
 ast'andia
 besteena dakit
 ez nirea.

Zeinbat ipuiñak
 artzen ditu
 euren gauzeetan
 itsu itsu:
 ta besteenetan
 jakin argi
 zer egin bear
 ta zer itzi.

OGEIGARREN IPUIÑA

Katu padarra ta eiztariak

Antxina erri baten
 bizi zan katua
 geldi egon bearrez
 guztiz gogaitua.
 Igesa artu nai dau
 etxetik basora
 igaroten egunak
 bere gogo onera
 Diño: Zer dok gazteak,
 emen ni sarturik?
 Nik egon bear joat
 bildurrez beterik?
 Sukaldera naioak?
 Neska otsegiñak
 neureganatzen jozak
 bere aserreak.
 Ilinti ta bartzunak
 jeustazak jaurtuten
 neure bizkar-azurra
 asko minberatzen.
 Au dok emoten jeustan
 eguneko ogia
 alan artu jaiadan
 sabaira-bidea.
 Najarabildek gero
 sarri ilariaz
 lapurreta guztiak
 niri egotziaz.
 Asmu zantar onegaz
 najoek zainduten:
 oramaian okelak
 jeustezak gordeten.
 Iñox iñox bajoak
 gure otsegiña

beste toki batera;
 baia sugetea
 txakur baten pekora
 jeustak ak largatzen
 itzi nai ez jeustala
 onek urreratzen.
 Katuak bear joek
 bizi ganbaretan
 billatu janaria
 etxe saguetan:
 suak argaltzen jozak
 ta guztiz makaldu,
 alan geure Mixoxu
 guztia dok galdu.
 Au dok nik jantzuadan
 betiko leloa:
 gero estaltzen joek
 kontuz lapikoa
 arrapau ez jaiadan
 geli egosia,
 ta euren jatekotik
 ase nik gosea.
 Egun bakezko baga
 nor bizi onelan?
 Ez dok enetzat obe
 iges berealan
 mendira egitea,
 zer jan billateko
 sabel ain muritua
 nosbait beteteko?
 Katuak asmo ori
 artu eban laster
 eizan arrapetako
 ollagor ta eper,
 satitzak, satorrak, ta
 erbi gaztetxuak,
 birigarro, zozoak,
 beste txoritxuak.
 Basoan artu eban

leku ezkutua:
 alan dago gorderik
 geure bizartsua,
 kateak egosteko
 pizti, ta egastiai
 bidea zabaltzeko
 este ximurtuai.
 Laster zan bai gizendu
 Mixoxu geurea
 mendian izat eztau
 etxeko gosea.
 Diño: Au janaria
 samur gozotsua!
 Errian bizi dana
 da, bai, zoratua.
 Katu eremutarrak
 ez dau nai berarrrik:
 ez aran, ez mesmeru
 ez baso sagarrrik:
 aragi samurretan
 dago koipeturik,
 barau tzarra daukala
 betiko azturik.
 Onela ebilela
 pozez zoratua
 doakoz eiztariak
 su-armak artuta:
 laguntzat dabeezala
 eiza-txakur zuurrak
 billatu ta ilteko
 eper ta erbiak.
 Usainka dabilela
 txakur bat lurrean
 beingoan gelditu da
 satitza aurrean.
 Dago geure padarra
 an ixil gorderik,
 txakurrak gura eztau
 alde egin arik.

Eiztariak an dira
 inguru batuten
 ollagor eper edo
 erbiak urteten
 ete eban sasitik
 sua egiteko
 ilik eskuz artuta
 burjakaratzeko.
 Ustez uste baakoan
 dakusde katua
 sasipe zokondoan
 guztia sartua:
 eukazala alboan
 azurrak ugari.
 Zala kaltegillea
 trast, eutsen igarri.
 Txistuz, barrez, biraoz
 deutsea ezkuz eusten
 ta lokarri zaillakaz
 errime lotuten.
 Esaten bere deutse
 Eize-galtzallea!
 emen galdu bear dok
 ire bizitzea.
 Gizonak, zer egin dot?
 dirautse, katuak
 agertu gidazuez
 neure pekatuak.
 Baldin zeuen laguna
 neu banaz onetan
 zetarako nozue
 alan kastigetan?
*Agintaria bada
 kaltegin andia*

*zelan zigorperatu
 lapurtxu txikia?
 Lapur gaisto artzallak
 badira lapurrak
 iruntziko ditue
 azur ta mamiñak.*

OGETABATKARREN IPUIÑA

Ezkongea ta emaztegei biak, gaztea ta zar-nastea

Ez zar ta ez gazte
 bere ulle erdia
 zuritzen asia
 ta nonbait bere
 gogoeta asko igaro ondoan
 gizon zikotzto bati jarri jakon buruan
 beebala nos edo nos ezkontzeko ordua
 Gure ezkongeiak beeban dirua,
 bai zea, bai azia;
 ta egi egia
 ondo kostarik
 baldara batua.
 Berak azkenik
 beeban emastegei naikoa?
 Gustiak nai zirean azaz,
 edo obeto aren poltzaz.
 Geure gizona agaitik
 etzan larritzen:
 Arinegi gauza onik
 ez da egiten.
 Neskatilla biri zirudian
 itzi eustela biotza artuten;
 ez agaitik guztiz jabetuten.
 Bada oraindo adin onean tzan:
 bestea ia
 galtzen asia;
 baia apaiñez eukezana estalduak
 denporeak ostu eutsazan urteak.
 Neskatilla aek zoraturik
 euken gizon au guztizko,
 bakotxak izatea gaitik
 altzoan: ta biak ulle-ustuteko
 jolastaka legez erroitik
 gazteenak zuri guztiak

ta zarrak ulle baltzak
 eurrez ideki eutsezan,
 orren ondo eze kalboturik
 gerora imin eben.
 Amodioak ez eban guztiz itsutu
 zekento tzar ori: zanean kontutu,
 esan eutsen andrageiai berak.
 Esker milla, neskato ederrak:
 benetan dan au nozue mutildu
 baia orregaz eztot ezer galdu.
 Ondo da, irakurle maitea,
 zer direan neskak jakitea.

*Askotan bazabiliz
 aekaz txantxetan
 gorputz-arimako ondasunak
 kenduko deusuez danak.*

OGETABIGARREN IPUIÑA

Bela gaiskin txikia, otso gaiskilla andia ta gizona

Astoak bizkar azurrean
 eukan zori txarrez zauria.
 Gauza zan, bai, negargarria
 beleak ekin eutsanean.
 Alper ostikadea
 ta arrantza tzarrak egitea.
 Asta-zaina, barrez, gozoko
 ta belea jaten gogozko.
 Asto errukarria!
 Non jagok eure errukia?
 Ikusten egoan otsoa
 ze larri ebilen astoa:
 astazainak errukirik ez
 ta belea uxatu nai ez.
 Zori gaistokoa ni
 eskupean artu banagi!
 Au diño otsoak ez deungero
 ze ondo ausmartu ezkerro.
 Gizon gaistagin otsotuak
 dagoz ipuiñean sartuak
 beti bizi bear ikaraz
 ez gozoz ta bai bake txarraz.

IPUIN BERBERA

(gauza batzuetan zerbait bestera eginda)

Bela kaltegin txikina, otso eraillea ta gizona

Asto burutzarrak bizkarrean
 eukan alan bearrez zuloa:
 ta zan negar eragitekoa
 beleak an eragoioinean
 alper ostikadak
 ta alper tzirean arrantzakak:
 jabea begira barre zantzoz,
 ta belea jaten gogo gogoz.
 Adi dago lurpetik otsoa
 zein estu darabilen astoa:
 jabea bertan ero erorik
 ta jaleari *ez ken* bat *ortik*.
 Zorigaldua neu
 diño, ainbeste egingo baneu!
 Bai: egia, otso jabe arek
 ori ikusita ilgo induket.
 Kaltegin txikia eroan diteke
 ilzalla dongea ken beiteke.

OGETA IRUGARREN IPUIÑA

Asto nekeak amaitua ta ila, ta zaldi biotz gogorra

Asta emeak pisu geiegi
 eroian bizkar ganean
 ta albaintinkaka joian bideti
 arnasa ezin betean,
 emen gelditu
 gero igitu,
 txarto batean bestean.

Beragaz joian zalditoari
 dirautsa onez ta lotsaz:
 Ai zaldi laztan, lagun zamari!
 il bear joat pisuaz,
 jaukaat larregi
 ezin najegik
 nik onen zama astunagaz.

Arren ta arren, zaldi maitea,
 euk izan nizaz erruki.
 Arindu gidak ene kargea,
 utsirik euk atal bati.
 Egiten beustak
 emongo deuat
 eskerrik asko, o zaldi.

Zaldi musturrak purrustu tzarrak
 eginik, ai! ta entzun ez,
 burugin onak lagungin txarrak
 dirautsa orri destañez:
 Asto ta asto!
 Gaisto ta gaisto!
 irea beti: besterik ez.

Gogora joan gura enduken
 pisutxu iski bategaz!
 bestek eztanda ta... bajegiken
 ez deuna deus bestenagaz.
 Ez jonat ezer;
 egin emen ler:
 il al din or nekegaz.

Alango baten astoak uko
 egin dau, egin, bidean.
 Jabeak arre: jabeak ixo:
 jabeak jo, ta alperrean
 bertantxe jausi
 arnazak asi
 astoa, il da azkenean.

Asto bagarik bere burua
 jabeak ikusi, eta,
 zaldi muxari aren pisua
 emon deutso bizkarrera:
 ganetik dala
 aren azala,
 au eratzita, kendua.

Ondo eginik, ondo bai ondo,
 saldi biotz bagakoa.
 Alantxe bada jakok emongo
 doanari eu lakoa.
 Ai, bai, gogorra!
 ire sendorra,
 ta besteena eutsaz, ta oa.

OGETA LAUGARREN IPUIÑA

Leoi-artz auska indargetuak, ta lukia

Leoiak eta artzak bein aurkitu ebeen
 mendian barruan arditxu galdu bat
 deslai ebilena, baita gura leukeen
 biak, bakotzak beretzat

Artza nonbait egon lekuz urrerago
 ta leoi jaunari lotsa jagon bagan
 ardi gaixoari esetsi lenago
 deutso, il ta bota, bertan.

Leoi uzuari ori dakusala
 su goritan sartu, ta orroi eginik
 basterrak guztiak beera dakazala
 garra dario danetik.

Estau onen arin oñastarri batek
 batetik bestera bidea egiten
 ta il jo dabena, zein da leoi orrek
 deutsan artzari ekiten.

Artz bildurgarriak lazturik ulleak
 aoa zabal ta erpak lusaturik,
 arpegi emoten deutso, zelan atxak
 olatuai gogorturik.

Batak gogor gogor ta gogor besteak
 erpaka bat onek, besteak erpaka:
 biak ortz-aginka, indar-putzak biak
 alkar apurtu guraka.

Ai ango orroiak ta desgarrtoa!
 Ango burruk-auskak, ta apurtzea alkar!
 Ez etzirudian ezpada trumoia
 edo lurra zala dar-dar.

Onelan luzaro ibili zirean,
arik etal danok ebai indar-ustu
ta nekeen nekez etxunik lurrean
biok zirean geratu.

Gelditu ezkerok arik puska baten
azeri jakina dator ara laster
ta bien aurrean ardia dau jaten:
eurak barriz ezin ezer.

Oi ta zeinbat bider auzilari txarra
au jazoten jaken! diruak utzitu:
enkon nastariai eta letraduai
ezer-ezean gelditu.

OGETA BOSKARREN IPUIÑA

Katamotz uzu kaiolatua, ta txakur etse-jagola askatua

Kaiola burdintsuan
katamotz uzua dago sarturik
dakusala txakur bat pozturik
kate bagarik, parlantzuan.
Gora bera au ikusi ebanean
sartu zan katamotza aserrean,
zerua besoz nai dau arrapatu,
eta eukazan burdiñak urratu.
Diño bada deadarrez
txakurrari deadarrez
biraos ta araoz ta asarrez
dirautso baita su gori asarrez
Zelan ain itzal-arina n'izanik
najaukek emen estu ta katigu?
Niretzat az, txakur, gauz'ez, katibu,
ez doana ez erparik ez zanik.
Alan bere, ire alegerea!
Ara t'onako eure bizitzea!
Ni barriz atsakabez
burdina artean emen naibagez...
Ondo dok, diño txakurrak, parkatu,
egotea eu orlan, ni askatu.
Az erpatsua, ta odol-zalea:
neu gizon etxeen jagontzallea.
Ta ezpaintz alangoa
ez natzak ni eu baxen mistoa.
Euk sartzen deutsek guztiai bildurra:
egia dok au eta ez guzurra.
Zetakoirra indar-putzak lurrean
izango baira norberen kaltean?
Zeinbat obe biguntxu izatea
ta biotz errukiorra agertzea?
Ez dozu nai katerik?
Ez bada zuk iños egin kalterik.

OGETA SEIGARREN IPUIÑA

Ollar bi pelaskatuak ta gudatuak, geiago egina ta azpiratua

Ollar bik
 alkarri
 ekin eutsen gogorto:
 batak ta
 bestea
 zurrau eban galanto.
 Goitua
 gaixoa
 sartu zan ezkutuan;
 ganetsuk
 kurrukuk
 egin orma ganean.
 Baia, ah!
 saiea
 goitik etorri egaz,
 t'arturik
 erpakin
 eroan eban beragaz.
 Orduan
 legian
 lotu zan agintari,
 eroanez
 len auspez
 zuloan zarra jarri.
Arroak
be-joak
izango lurreraiño;
umillak
gorauak.
Fedeak alan diño.

OGETA ZAZPIGARREN IPUIÑA

Basauntz mats-orri-jalea

Eiztariak basauntza
 artuterakotz,
 txakurrakaz atzean
 arin darraikoz.
 An tzan lasterra,
 ta txakurrak lau-oinka
 basauntzak ega.
 Geure berna ariñak
 aurre-bidea
 artu deutse txakurrai,
 baita luzea
 eta azkenean
 ostendu jake ederto
 mats-orri pean.
 Bildurak eraginda,
 an geldi geldi
 dago ezkutadua
 or ordu erdi:
 baita ain ixilik.
 Ze ez ots bat egin dau,
 ezta zirkinik.
 Bildurra joan, eta
 dakus orria:
 kili egiten deutso
 kili bizia.
 Andik sabelak
 dirautso: Eil ekazak
 orrako orbelak.
 Kili ta kili gero
 deutso ekiten
 mats oriai bein bañan:
 ezta gelditzen.
 Ta geroago

dator bina jatera
edo geiago.
Arerioak, diño,
joon jozak ortik:
eztok aen usañik,
eta ez otsik.
Jan ta jan bada:
bildurrak dok aldia,
dok bere janak.
Orrien ibiltetik
gizon argiak
gordeari igarten
deutse tokia.
Arin bai arin
antxe dira guztiak
txakur ta armakin.

Txakur zaunkak mats-tarra

dabe uxatu:
eiztariak su egin,
ta lurreratu.
Agur basauntza
emengoa eginda
plaust, besterantza.

An da esker txar batek

oi dakarrena:
kaltea kalte gane
nosbait atzena.
Il az, patari?
ei euntsan ik parkatu
mats ongillari.

OGETA ZORTZIGARREN IPUIÑA

Basaurde garaun-bagakoa

Baseritar bateri basaurdeak
egiten eutsan bere soloetan
kalte askotxu gari-artoetan,
ta gero, traska, iges abereak.
Zer? diño: ez al aut artuko,
eta nos edo nos eskupeetuko?
Etorri joakon gau minez sarri,
ta baten eskuak deutzaz ezarri,
iminten dabela zorionean
txarra bere mendean.
Ebaiten deutso ezker belarria,
egiteko alan ezaugarria,
ta isten deutso joaten basora,
elduko etzalakoan solora.
A, osatu jakanean zauria,
ezpeukan bere lengo belarria,
jazo jakanagaz ia azturik,
dakus jabeak soloan sarturik.
Baia zaratea asmau, ta arinka
igesten dau laur-oinka.
Beste gabeen dago zorotziten
ta dantzu artoak lurrera egiten
belarri bakotx toa marra marra,
zelan zaldi-mandoak garagarra:
eta apurtuten ortz-agnetan
biurtu-giñokoan urunetan.
Baserritar gaixo kalte artuak
egozten deutzaz osteraz eskuak,
ta ebaiten belarri eskoioa.
Belarri motz, eurt: oa.
Girrintzaka doa bere basora,
odola eriola, ja solora
ez geiago etorteko gogoaz.
Zegaitik, diño, donga, joan agoaz

kalteak egitera basterretan?
 Zetaako baserritar gaixoari
 galdu euk bere lan-izerdia,
 urteko janaria?
 Osatu zan belarri motzekoa,
 ta kilika eukan lengo soloa.
 Eh! Banajoak, diño; nok arina,
 txakurrakaz burrukatzea egina.
 Ez bada, ene burua, larririk;
 jateko bear ez dok belarririk.
 Boa geldi geldi solo maïtera
 entzun-bidea zur dauko etxera,
 otsik ete danez ango atean,
 ez bazan, bitartean
 artoz asetuteko atseginez,
 ez bildur aziz, ez ikara minez.
 Baserritarra orduko soloan
 mutilakaz zelataka egoan:
 eta, traupa, bertan dau arrapetan,
 eta lokarriakaz katigetan.
 Gurrinka baltzak ordu ain estuan
 eskintz ederrak egiten zituan.
 Entzuterik, ez, ez jako ematen
 bai aserrez esaten:
 Ah goapo, kalte-egilla gaïstoa!
 zegaitik izan az onen eroa?
 Enkusan nire onegitasuna:
 nik bere bai eure gaïstotasuna.
 Ez jagok iretzat parkaziñorik,
 ez bizia euri isteko gogorik.
 Irugarrenez ene eskuetan
 jausi az: ta burdina saietzetan
 izango dok: ta ilten dabe beingoan:
 ta artu pozik lepoan
 mutilak etxera eroateko
 ta auzoetan barriak emoteko.
 Eguna orduko biaramunean
 imini urdea zaldiganean
 ta artzen dituk burni zulotuak

su auts-txu galantagaz prestatuak
 Abietan da su-taunpa gogorra,
 iratzartu leiana ordi konkorra.

Trast, trast, trast emen: plaust, plaust,
 plaust bestean.
 Sua aldean aldean.

Zer dok au? diñoe erriko mutilak,
 atso-agura ta umetxu sotilak.
 Asten dira barriro su plaustadak,
 ta jagi or-emen ke lañokadak.
 Dator gero lagundia urira,
 kaletarrak guztiak antxe dira.
 Andik doaz andiki batenera
 ordotsagaz eskintza egitera
 ta, ai! ez dabela belarri apurrik
 dakuste arriturik.

Batuten da ara gizon-tegia
 ateraten jake zaragia.
 An bai zala atsegin atsegina!
 ardaoagaz onretan kaltegina.
 Ebat'utse zarra zarra burua:
 jente guztia dago sor-gortua,
 ez ebalako garaunik arean:
 ta ez etozan alkarren artean
 zein ete zan aren erabagina,
 guzurra ala egia.

Ez gazteak, ez arren ikaratu
 dakutsuenagaz ez sor-geratu:
 diño bertan batek asko jakinik,
 ta ipuiña egia uts eginik:
 Zelan euki garaunen ispirik,
 onek, galdu dabezan belarri bik
 zentzatu ez, ta badoa solora
 ekarri бага lengoa gogora?
*Kastiguak onduten eztabena
 garaunik eztaukena.*

OGETA BEDERATZIGARREN IPUIÑA

Il baten ganeko ama-aizteen negarrak, ta erostarienak

Ama bateri
 alaba bat
 il egin jakan
 gaixoagaz.
 Erostriak,
 oi dan legez
 negar egiten
 badakardez.
 Lau andra dira
 ta iletak
 egiten dabez,
 ta galantak.
 Beste alaba
 ilen aitzak
 ikaraturik,
 diño: Ama,
 zelan elduok
 negar ezin:
 ta, aldau atzeak
 ainbeste egin?
 Dirautso amak
 Ai, alaba!
 bien negarrak
 eztozan bat.
 Gureak ditun
 biotzetik:
 baita zindoak
 orregaitik.
 Orren erostak
 azal utsak:
 ta beragaitik
 gauza ezak.
Nai gizonakaz
nai Jainkoaz

*zeuk biotzetik
 egin gauzak.
 Kanpo ederra
 biotz бага
 da bitzuentzat
 gauz ustela.*

OGETA AMARGARREN IPUIÑA

Auñia ondo azia ta osto galtzallea

Auntz bat badoa basora
 aumetxua itzirik
 kortan ondo gorderik
 uzten ez din kanpora.
 Biotz, amak, ez urten
 neu biurtu artean.
 Iñor bada artean
 oles, ao egiten,
 ez idigi beingoan.
 Ago, gaixo, zururrik,
 ta begiak zabalik
 ea ni ete noan.
 Zorozten dago otsoa
 berbok zeatz entzuten;
 eban baia larritzen
 jan bearrak gaistoa.
 Diño: El aumekia
 gozoa ta samurra:
 bear joat guzurra
 jateko giberria.
 Geldi geldi atera
 auntz amaren soñuaz
 dator, adi gaistoaz
 ortz artean artzera.
 Aumeak dau gogoan
 amaren esan ona
 ondo guraz emona
 basorako zanean.
 Ta olen idigitik
 ak eginik begiak,
 darakutso argiak
 sasiaren osteitik
 otso tzar salobrea.
 Eta atzea emonik

dirautsa: ken, ken ortik:
 baiazuat tresnea.
 Umea gurasuak
 Jaunaren bildurrean
 azi baleu: ak berlan
 igarrita, gaistoak
 uxatuko lituke.
 Gurasoen errua
 izan doa, bestera
 umek egin baleike.

IPUIN BERA BESTERA ALDATUTA

Aume esan-onekoa ta otso gaistoa

Auntz bat bajoan basora
 akumea kortan itzirik,
 txito ondo erakutsirik
 ez urteteko kanpora.
 Laztan, dirautsa, ez urten
 neu najatorren artean:
 ta norbait badok atean
 oles, pitika, egiten.
 Ez euk idigi beingoan.
 Ago, txintx, iratzarririk
 ta begiak idigirik,
 ni an ete najagoan.
 Dago zelata otsoa
 esan eutsana entzuten
 baia goseak estuten
 eban irrime gaistoa.
 Ai, ai! aume-aragia
 diño, ze gozo samurra!
 Baia bear dok guzurra
 neuretzeko giberria!
 Doa ixilik atera
 auntz amaren soñuagaz
 asmu gaistoz artuagaz,
 onelan arrapetara.
 Aume zurrak dau gogoan
 amaren esan ain ona
 asko gurata emona
 basorako zan ondoan.
 Ta atearren zirritutik
 egiten ditu begiak
 nor darakutsan argiak,
 eta dakus ezkututik
 arerio tzar otsoa,
 eta ez ama maitea.

O mlmutz goseberea!
 Ta, zein azan i gaistoa!
 Alan dirautsa kortatik,
 aume onek otsoari.
 Zer ipuiñak gazteari?
 Entzun, entzun berpertatik.
 Artu beitekez gogoan
 zar jakinen esan onak
 kalte-artuak emonak
 t'ez itzi iñox alboan.

egingo dozu gaur gabea?
 Ez dozu obe datorren urtean
 neure jabe izatea,
 ta apari galant bat egitea?
 Etorriko natzazu lagunakaz:
 zeuk orduan arrañakaz
 aterako dozu diru andia:
 ta esangoozu: Ai txibia
 egia-zale ta berbako!
 Sinist'ezteutsuna da eroa.
 Sinistu neutsun ordu onean:
 imini nozu gaur egun obean.
 Bai, euri sinistu nik?
 ez dok ikusiko beste egunik.
 Obe dok arrain txiki bat eskuan
 balea baño, au askatuan
 bajabile batera bestera.
 Ator eu orain ene etxera.
 Nox geroko ogiak, nox gosea
 kenduko dok? Eta nox ase
 itzi sabel argal makaldua?
 Burduntzira, zital galdua.
 Asko ta asko izangoak
 ezer baga itzi dituz:
 eskukoari eutsi zuk
 badau zerbait oraingoak.

OGETA AMAIRUGARREN IPUIÑA

Ilteko egoan gurasoaren burubide ona ta ume zintzoro beargi-llak

Ilteko etsita ja egoan
 guraso batek, umeak
 aurrera ekarri, ta ondoan
 dirautsez orango berbak:
 Ene semeak
 guztiz maiteak
 nik laster il bear joat.

Ia niretzat ez dozak ezer
 mundu onetako gauzak:
 zuentzat ortxe, bai eta laster
 itxiko joadaz danak
 ortxe basterra,
 etxe ederra,
 eta mastui galantak.

Baia ez ñeukek nik joan gura
 zeuei au esan bagarik,
 onen mastuitan zaintsu atxurra
 erabilia zakondurik,
 katanarrua,
 bean sartua,
 topaukozue beterik.

Andik, guraso au il ezkeru,
 aren esanen ganera
 semeak lana bero bai bero
 egiten abiatu dira:
 mastui atxurru,
 soiak apurru,
 ta azpiko lurra ganera.

Katanarrua etzan agertu,
 ez eta beste dirurik;
 baia mastuiak alan atxurtu,
 eta mats-mordaz beterik,
 euren saria
 irabazia
 gonburu deutso ekarririk.

Ganezka bada upakerea
 bete dabe txakolinez:
 ta batzuk edan, saldu bestea,
 kontuak jota, azkenez
 seme bakotxak
 dituzan boltzak
 bete dituz urre onez.

Dirautse bada bat besteari:
 ze katanarru oberik?
 Nonbait aiteak au iragarri
 nai jeuskuan ez besterik.
 Ea gizonak
 lan on zakonak
 onexegaz aberatsik.

OGETA AMALAURGAREN IPUIÑA

Isopo agurea jolastuten ta olgetan

Isopo txintxilan
 ebilen poz pozez
 mutilen artean
 mutil balitz legez.
 Aurreko guztiak
 dagoz an barreka
 zar bat mutil ikusita.
 Agure jakinak:
 Gazteak, dirautse,
 zeri zuek barre
 egin deutzazue
 nonbait ni txintxilan
 nakutsuelako
 ta ume ginik Isopo.
 Ah zoroak betor
 sagita-arkua.
 Ara emen, ta esan,
 zegaitik kordela
 onen nasai daukan?
 Gauza eztalako
 beti au tiran badago.
 Galdu egingo da
 gizona ta belan
 beti badiñardu
 gogor bearrean.
 Nasaitu beiteke
 tingi bat aldian
 osasuna izan daian.

OGETA AMABOSTGARREN IPUINTZAT

Peru atxulari alperragaz Joane nekazale zintzoaren arteko berbaikuntzea

Peruk

Ez daukat gogo onik
 aurtengo urtean
 pozagaz kantetako
 suaren aurrean:
 koltzan artorik ez, ta
 gelia auzoan,
 koipe asko ez dago
 geure lapikoan.
 Ibilik bearko dau,
 bai, gure atsoak
 uritik ekarteko
 tremer ta artoak.
 Baia, dirua non da?
 or dago ultzea,
 saldu bearko dogu
 daukagun guztia.
 Galiziatik dator
 sardina gazia
 gere lauko apurren
 eroan-garria.
 Urak ez deusku ilgo
 aren egarria,
 zegaz erosikoogu
 txakolin barria?
 Ondo otza nik daukat
 utxa kisketea,
 ez asko beroago
 zizkuko poltsea:
 idi makar bi dagoz
 geure okulluan;
 saldu bearko ditut
 aurtengo neguan.

Beti jagot alboan
 Maria geurea
 negarraren soñuan
 joten iletea:
 ardaoa ta pipea
 itzi daidazala.
 Lenago itziko dot
 daukadan azala.
 Ugazaba jaunari
 neuk esango deusat
 igazko errentea
 itzi parkatutzat.
 Aurten jausi jatana
 abustu ostean
 pagauko deusadala
 diru ederrean.

Joanek

Ai Peni, peni! zara
 zu beti alperra:
 sarri izango dozu
 alkandara zarra:
 belauna agirian
 prakeen zulotik,
 adurrata mokoak
 okotz ingurutik.
 Sistiriña dariozu
 ukondoetatik,
 txapelaren atala
 belarri ondolik:
 alkondara barririk
 ez jatzu ikusten
 gorurik zeure etxean
 ez dabe egiten.
 Nik etxean daukadaz
 zezin ta urdaia
 artorik ezpadago
 jango dot ogia.
 Ene troxak daukadaz

gariz beteturik,
 urte barru onetan
 ez daukat goserik.
 Etxean azi beti
 bigae mardoak,
 gero euki daiezan
 beterik erroak.
 Eznetxu gozoagaz
 ai ze edaria!
 esan leiteke bada
 zerutik jatzia.
 Etxean aziriko
 zekortxu ederrak
 egin oi daroadez
 soloko bearrak.
 Ez deutset Montañarrai
 dirurik emoten:
 merkaturik merkatu
 ez nau neu ibilten.
 Zuk bere bazenduke
 egingo bearra,
 eta ondo nekatu
 garriko azurra,
 ez eldu iños-bere
 ardan-tokietan
 dirua bazeunkake
 esturasuncan.

Peruk

Ai, Joane, erraz da
 kontuok esaten;
 baia nik eztot errez
 diñozuna'giten.
 Zelan euki ginaike
 ainbeste ganadu,
 biri zer jaten emon
 ozta badaukagu?
 Uda-barrian artu,
 negurako saldu:

bitartean bideetan
 etenten ditugu.
 Irabazten doguna
 lenaz dago janik;
 ez dogu guk urtengo
 bizi onetatik.

Joanek

Euki ezkerro, Peru,
 daukazun basterra,
 zuk bere artu ziñai
 labore ederra:
 naboia ta berarra
 ganaduentzako,
 eznea, ta aragia
 jat-orduetaako.
 Itxi ibiltari
 beti karriotan:
 bearra egin zoli
 etxeko soloan.
 Ez dau lurrak emoten
 berez ondasunik,
 atxur ta laieagaz
 eragin bagarik.
 Pipa motxa aotzean,
 txapela okerrik,
 zeure zopita zarrak
 arrastau ezinik,
 beti zabiltz bidetan
 gelditu bagarik:
 alan izan ezingo
 arto ez garirik.
 Aldatu bear dozu
 bizi-modu ori
 benetan gura bozu
 ondasunak euki:
 seme-alabei bere
 laneen erakutsi:
 eta bildur onean

familia azi.
 Ez daiela ikasi
 lapurkeriarik
 ezta bere esaten
 iños berba txarrik.
 Ez jaietan egoten
 tabernan sarturik
 jokoan, edanean,
 ta gero moskorrik.
 Kendu alde batera
 biotz-gorrotoak:
 gogotik maite izan
 lagun ta auzoak.
 Jaunaren agindua
 da parkatutea:
 gorrotoak oi dakar
 an-emen kaltea.
 Gazte gaztetxutatik
 beti elexara,
 zeuen abadearen
 berbak entzutera:
 ilean bein konfesau
 ta arimak garbitu:
 bizi-era on on bat
 osoro jarraitu.
 Zuzen gabiltzan beti
 Jaunaren bidean:
 ta ez berba-lekurik
 imini errian.
 Alan egin ezkerro
 erbeste onetan,
 orain ondo, ta gero
 ondo zeruetan.
 Agur, Peru neurea,
 urrengo artean,
 alkar daigula ikusi
 datorren urtean,
 ganbarea beterik
 upea ganezka,

txaltxu jaio barriak
 atetan saltoka.
 Jesusen izenean
 eroan nekeak,
 alan irabazteko
 atsegin beteak:
 itzi gaurtik aurrera
 taberna-zuloak,
 eta ondo atondu
 baso ta soloak.